

του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Τετάρτη 19 Σεπτεμβρίου έπεσε φέτος η 10η του μηνός Τισρί, η καθορισμένη ημερομηνία εορτασμού του Γιομ Κιπούρ, της Ημέρας του Εξιλασμού, της πιο μεγάλης εορτής του ιουδαϊσμού. Είναι η ημέρα τη μετάνοιας και της συγχώρησης των αμαρτιών, το Σάββατο των Σαββάτων. Την ημέρα αυτή τηρείται απόλυτη νηστεία, για είκοσι πέντε τουλάχιστον ώρες δεν τρώνε και δεν πίνουν τίποτε. Η εορτή θεμελιώνεται στο Λευιτικό (23.27-32). Στη μακρά ιστορία της ιουδαϊκής λατρείας πολλά λατρευτικά έθιμα συνδέθηκαν με την εορτή αυτή, διαφορετικά από εποχή σε εποχή και από κοινότητα σε κοινότητα.

Βρέθηκα φέτος για την εορτή του ιλασμού στα ρωμανιώτικα Γιάννενα, καλεσμένος από τον φίλο Μωυσή Ελισάφ, πρόεδρο της Ισραηλιτικής Κοινότητας της πόλης. Η κοινότητα είναι μικρή και σιγοσβήνει. Απαρτίζεται από πενήντα μέλη μεγάλης ηλικίας. Η συναγωγή έχει γίνει στην ουσία μουσείο, δεν υπάρχει θρησκευτική ζωή. Η μόνη μέρα που ζωντανεύει είναι, τα τελευταία χρόνια, το Γιομ Κιπούρ, όπου συνάζονται τριακόσιοι περίπου άνθρωποι. Ερχονται Γιαννιώτες Εβραίοι από όλο τον κόσμο, από την Αμερική, τον Καναδά, το Ισραήλ, στον τόπο τους ή στον τόπο των προγόνων τους, για μία μόνο μέρα, προκειμένου να συνεορτάσουν τη μεγάλη γιορτή. Είναι αληθινά συγκινητικό! Μέσα στη σύναξη βρίσκονταν φέτος -και αυτό είναι ακόμη πιο συγκινητικό- και τρεις Γιαννιώτισσες που εκτοπίστηκαν από τα Γιάννενα στο Αουσβιτς και γύρισαν ζωντανές. Οι υπόλοιποι εορταστές ήταν από την Αθήνα και άλλες πόλεις της Ελλάδος, υπήρχαν και κάμποσοι Εβραίοι τουρίστες που έτυχε να βρίσκονται τη μέρα αυτή στα Γιάννενα, καθώς και λίγοι χριστιανοί φίλοι της κοινότητας. Ο χαρακτήρας της σύναξης ήταν κοινωνικός, να ξανανταμώσουν συγγενείς, φίλοι και γνωστοί. Καθώς τα κείμενα της λατρείας είναι στα εβραϊκά ή στα αραμαϊκά, κανείς σχεδόν δεν καταλάβαινε τίποτε, ελάχιστοι μόνο μπορούσαν να παρακολουθούν, κυρίως εκείνοι που ζουν στο Ισραήλ. Οσο για τη νηστεία, από ό,τι κατάλαβα, μετριούνται στα δάχτυλα αυτοί που την τήρησαν. Η θρησκευτική ζωή είναι ανύπαρκτη στις φθίνουσες εβραϊκές κοινότητες της Ελλάδος. Είναι κοινότητες μνήμης, αυτό που τις συνέχει ακόμη είναι η μνήμη, η μνήμη κυρίως του Ολοκαυτώματος: δεν υπάρχει Έλληνας Εβραίος που να μην έχει χάσει δικούς του στο Ολοκαύτωμα.

Οι πιστοί όλων των θρησκειών ζουν τη θρησκευτική τους πίστη αυτάρκειες και περικλείστοι. Αγνοούν τα πάντα για τις άλλες θρησκείες, όταν δεν πιάνουν τον πόλεμο. Αν όμως ένας καλής θελήσεως Έλληνας χριστιανός βρισκόταν το Γιομ Κιπούρ σε μια συναγωγή, θα αναγνώριζε αμέσως πολλά κοινά με τη δική του λατρεία, και ας μην είχε ποτέ μελετήσει το θέμα. Θα σταθώ σε ένα μόνο αυτά. Κατά την απογευματινή ακολουθία (μιχνά) της Ημέρας του Εξιλασμού διαβάζεται στη συναγωγή ολόκληρο το βιβλίο του Ιωνά. Το βιβλίο διαβάζεται επίσης ολόκληρο

και στους ορθόδοξους χριστιανικούς ναούς, το Μεγάλο Σάββατο, την κλητή και αγία ημέρα των χριστιανών, γιατί η τριήμερη παραμονή του Ιωνά στην κοιλιά του κήτους προτυπώνει την τριήμερη ταφή και ανάσταση του Χριστού, όπως εξήγησε ο ίδιος (Μτ 12.40).

Το βιβλίο του Ιωνά ανήκει στους δώδεκα μικρούς προφήτες, αλλά δεν περιέχει καμία προφητεία (εκτός από έξι, στη μετάφραση των Ο΄, λέξεις, 3:4). Είναι απλώς ένα επεισόδιο από τη ζωή του Ιωνά. Πρόκειται για συναρπαστικό κείμενο, που διαβάζεται σαν παιδικό παραμύθι, το οποίο ωστόσο θέτει μεγάλα θεολογικά ερωτήματα – το ίδιο το βιβλίο, άλλωστε, τελειώνει με ένα ερώτημα. Ο Ιωνάς παίρνει εντολή από τον Θεό να πάει στην ειδωλολατρική και πολεμόχαρη πόλη της Νινευή, για να κηρύξει τη μετάνοια στους κατοίκους της. Προσπαθεί μάταια να αποδράσει από την εντολή του Θεού, βρίσκεται τρεις μέρες στην κοιλιά ενός κήτους, σώζεται από τον Θεό και φθάνει τελικά στη Νινευή, για να καλέσει σε μετάνοια. Οι εθνικοί Νινευίτες μετανοούν, νηστεύουν αυτοί και τα ζώα τους και λαβαίνουν τη συγχώρηση του Θεού. Ο Ιωνάς καταθλίβεται και θυμώνει που ο Θεός δεν τιμώρησε τους Νινευίτες και φεύγει από την πόλη. Ο Θεός προστάζει μια κολοκύνθη (κατά τη μετάφραση των Ο΄) να φυτρώσει για να προσφέρει τη σκιά της στον Ιωνά και μετά την ξεραίνει, γεγονός που στενοχωρεί πολύ τον προφήτη. Εξ ου και το καταληκτικό ερώτημα του Θεού: Αν εσύ λυπήθηκες για την κολοκύνθη για την οποία δεν έκανες τίποτε, μόνη της φύτρωσε και μόνη της ξεράθηκε μέσα σε μια μέρα, εγώ να μη λυπηθώ για τη Νινευή, τη μεγάλη πόλη, με 120.000 κατοίκους και πολλά ζώα; Στο βιβλίο του Ιωνά ο Θεός είναι ασφαλώς ο κυβερνήτης του κόσμου, προβάλλεται όμως κυρίως ως Εκείνος που συγχωρεί. Η συγχώρηση και το έλεός του απλώνονται σε όλους τους ανθρώπους, δεν περιορίζονται σε έναν μόνο λαό, ας είναι και ο περιούσιος. Οι Νινευίτες είναι ειδωλολάτρες και εχθροί του Ισραήλ. Το θέμα του βιβλίου είναι ουσιαστικά η σωτηρία των εθνικών. Ο Θεός τόσο πολύ θέλει τη σωτηρία τους που θα σώσει τον προφήτη του από την κοιλιά του κήτους και θα τον αναγκάσει να πάει τελικά στη Νινευή για να κηρύξει τη μετάνοια. Αξίζει την προσοχή μας: την κορυφαία Ημέρα του Εξιλασμού, την κλητή και αγία, προτείνεται ως πρότυπο μετανοίας στους Εβραίους η μετάνοια των εθνικών Νινευιτών!

ΠΗΓΗ: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ